

УДК 721.74.37.0

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ЛЕКЦІЙНОЇ ТЕМИ «АРХІТЕКТУРНА ТВОРЧІСТЬ МІС ВАН ДЕР РОЕ» СТУДЕНТАМИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ДИЗАЙН ІНТЕР'ЄРУ»

МИХАЙЛОВА Рада, ВИШНЕВСЬКА Олена, РИШКЕВИЧ Наталія
Київський національний університет технологій та дизайну, Київ, Україна
radami1818@gmail.com, elvishas1010@gmail.com

Розглянуто творчість Людвіга Міс ван дер Роє – одного зі славетних архітекторів ХХ ст. Створені ним зразки залишаються класикою архітектури, що є важливим матеріалом для опанування азами професії дизайнера інтер'єру.

Ключові слова: дизайн, архітектурні стилі, інтернаціональний стиль

ВСТУП

Творчість Людвіга Міс ван дер Роє викликає значний інтерес серед спеціалістів. Різним аспектам його діяльності присвятили праці О. Васильєва, В. Тасалов, К. Фремpton, А. Шукуров, G. Gössel, T. Riley, P. Tournikiotis [1, 2]. Тема «Архітектурна творчість Міс ван дер Роє» є актуальною для низки дисциплін історико-архітектурного та культурологічно-мистецтвознавчого спрямування. Винятково важливою вона є і для студентів спеціальності дизайн інтер'єру, адже творчу практику Міс ван дер Роє пов'язують із найзначнішими досягненнями модерної архітектури.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Опанувати фактажем та термінологічним апаратом визначеної теми, усвідомити засадничі ідеї видатного архітектора і дизайнера ХХ ст. Міс ван дер Роє, засвоїти набуток діяльності майстра.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Суттєва частина лекції приділена вивченню теоретичних положень, серед яких виділяються поняття «творчість», «архітектура», «дизайн», «модернізм», «стилі в мистецтві», «інтернаціональний стиль». Зокрема, поняття «інтернаціональний стиль» тлумачиться як провідний напрямок модерністської архітектурної думки періоду 1930–1960 рр., засновниками якого вважають Вальтера Гропіуса, Петера Беренса, Ханса Хоппа (Німеччина), а виразниками – Ле Корбюз'є (Франція), Якопуса Ауда (Нідерланди), Міс ван дер Роє (Німеччина–США). Естетика інтернаціонального стилю ґрунтувалася на відмові від національних культурних особливостей та історичного декору на користь прямих ліній, чистих геометричних форм, гладких поверхонь зі скла, металу, залізобетону. В інтер'єрах переважали широкі відкриті простори, адже це була архітектура індустріального суспільства – утилітарна, економічно виважена, раціональна. Неофіційним девізом руху був сформульований Міс ван дер Роє парадокс: *The less is more*. У повенний втіленням інтернаціонального стилю стали геометрично відточені хмарочоси М. ван дер

Рое, Ф. Джонсона, Б. Юйміна, «бруталізм» з грубою структурою бетону Ле Корбюз'є, П.Л. Нерві, О. Німейера, «органічна архітектура» Ф.Л. Райта, А. Аалто, який вже у 1950-ті рр. зазнав занепаду (твори Еро Саарінена), а у 1970-і рр. критики Роберта Вентурі, прибічника архітектури постмодернізму.

Уявлення про специфіку творчості Міс ван дер Рое формуються також за допомогою історичного фактажу. Повідомляється, що німецько-американський архітектор і дизайнер ХХ ст., класик модерної західної міської архітектури, діяч Баухаузу, засновник «інтернаціонального стилю», Людвіг Міс ван дер Рое (нім. Ludwig Mies van der Rohe (1886–1969) походив з католицької сім'ї, яка мешкала в Аахені у Німеччині. Батько – Михаель Міс, каменотес, мав своє підприємство, де хлопцє розпочав свою трудову діяльність у 1900–1902 рр. в якості каменеріза. Основи проектування М. ван дер Рое опанував у берлінських майстернях Бруна Пауля та Петера Беренса, де пройшов апробацію у 1911–1912 р. на будівництві німецького посольства в Санкт-Петербурзі (проект П. Беренса). У 1912 р. він змінив ім'я Марія Людвіг Михаель Міс (Maria Ludwig Michael Mies), поставивши аристократичне сполучення «ван дер» і об'єднавши батькове ім'я Міс та материнське прізвище Рое.

Наприкінці 1920-х рр. М. ван дер Рое, беручи участь у виставках, представив низку креативних пропозицій. Так, до Міжнародної виставки житла в Штутгарті він запропонував план селища Вайсенхоф (1927), створеного під гаслом раціональності й комфорту в умовах дефіциту житла після закінчення Першої Світової війни. Творчою знахідкою став триповерховий житловий будинок, відмінний від стандартних тим, що дозволяв утворювати помешкання різного розміру й форми: кухні та ванні кімнати містилися у фіксованому ядрі квартири, а весь інший простір формувалася рухомими переділками за системою «вільного планування». Впродовж наступних ста років селище неодмінно було заселеним і мало попит серед мешканців Штутгарта.

На Міжнародній виставці у Барселоні (1929) Ван дер Рое запропонував ідею павільйону як споруди-експонату в «інтернаціональному стилі». Він представ у величі своїх ознак: плаский дах як відмова від національних культурних рис, декор зведений до «нуля», перевага чистого функціоналізму та раціоналізму. У вільно-плинному просторі вагу конструкції було перенесено зі стін на сталеві стійки, розставлені окремо. Тонкі зовнішні стіни підкресливали красу природних матеріалів – травертину, мрамору, оніксу, чорного та димчастого скла. Чіткі геометричні конструкції без орнаменту додавали споруді елегантності та фантазійності, а вільне перетікання форм крізь напівпрозорі перетинки «розчиняло» їх в оточуючому просторі. Естетичним акцентом інтер'єру стала скульптура німецького художника Георга Кольбе, що зображувала «Ранок» у вигляді прекрасної дівчини.

Для інтер'єрів павільйону була створена колекція меблів «Барселона», центральним предметом якої був стілець, задуманий як королівське сидіння. Силует стільця Barcelona походив з курульного крісла давньоримської знаті, зразок якого дійшов до нашого часу у вигляді Х-подібних ніжок. Міс ван дер Рое створив хромований каркас з нержавіючої сталі (75 x 76 x 77; висота сидіння 43 см), який вкривали тафтингові подушки з телячої шкіри. Кріплення м'якої частини здійснювалося шкіряними ременями. Комплект склали також

табурети, призначені для королівського персоналу. Моделі меблів вироблялися на американській фабриці Knoll. Їхню оригінальність підтверджував Штамп з підписом Людвіга Міс ван дер Рое. Проєкт павільйону Німеччини у Барселоні приніс архітектору світову відомість.

У 1930 р. Міс ван дер Рое розвинув ідеї іспанського павільйону в будівництві житлового будинку. Новим архітектурним шедевром Міс ван дер Рое стала вілла Тугендгат у чеському місті Брно. Нині вона належить Світовій спадщині ЮНЕСКО. Побудована для подружжя Фріца та Грети Тугендгатів триповерхова споруда мала на другому поверсі житлові приміщення, оранжерею з терасою, кухню та номери для прислуги. Третій поверх мав головний вхід з вулиці, перехід до тераси, передпокії і номери для батьків, дітей та няні.

Так само, для вілли Тугендгат була спроектована колекція меблів «Брно», що створювала комфорт та гармонію у функціональному інтер'єрі. Провідне місце у ній належало простому та витонченому стільцю із С-подібним каркасом, яка згодом зазнала корекції: поперековий перетин каркасу був замінений на квадратний. Оббивку зі шкіри відрізняла стримана монохромність.

Креативні ідеї Міс ван дер Рое були помічені колегами. Їх високо цінував, наприклад, Вальтер Гропіус – директор знаменитої школи Баугауз. На його прохання, М. ван дер Рое очолив Баугауз в Дессау, а згодом у Берліні, пропрацювавши у закладі три роки (1930–1933).

Потрібно наголосити, що з 1938 р. у творчості архітектора розпочався новий етап, зумовлений політичними обставинами. Не погоджуючись із приходом до влади представників фашизму, Міс ван дер Рое, переїхав до США, де облаштувався в Чікаго. Отримавши запрошення очолити Іллінойський технологічний інститут з потужним факультетом архітектури, він розгорнувся у ньому як теоретик та практик. Викладаючи у виші, він проєктував та будував, в тому числі для самого університету. Його творіннями стали будівлі Краун Хола, факультету архітектури, кампуса, що функціонують донині.

Керуючись принципом *Less is more*, в американський період Міс ван дер Рое розвинув концепцію «універсальної будівлі», що передбачала гранично прості форми скляного паралелепіпеда із розчленованою повторюваними стійками поверхнею. Переважання скла створювало ефект середовища, пронизаного сонячним світлом, що відповідало філософії неотомізму, послідовником якої був архітектор. Такій ідеї відповідав, наприклад, «Скляний дім» Фарнсуорт-Хауз в містечку Плейно, поблизу Чікаго для жінки-хірурга Едіт Фарнсуорт, створений ним у 1946–1951 рр. Будинок, піднятий на стійках, ніби ширяв у просторі. Скляні стіни підкреслювали ефемерність конструкції. Будинок одночасно контрастував та зливався з природою. Єдиним замкненим об'ємом була стійка, в якій знаходився санвузол і допоміжне приміщення. Оголошений пам'яткою архітектури штату Іллінойс, Фарнсуорт нині функціонує як музей, надихаючи на численні наслідування.

У США Міс ван дер Рое також отримав низку замовлень на будівництво офісів-хмарочосів. Найвідомішим став побудований 1958 р. Сігрем-білдинг у Нью-Йорку, який вважають прототипом численних багатопверхівок, в тому

числі IBM-Плази в Чикаго (США), Домініон-центру в Торонто (Канада) та ін. У Сігрем-біндінгу було застосовано бронзову вікноподібну решітку, яка надалі стала знаком американської архітектури. Це було досить витратне рішення, на яке пішло близько півтори тисячі тон матеріалу, проте ідея ритмування фасаду будівлі зовнішніми профілями виявилася по-справжньому універсальною. Новаторською пропозицією М. ван дер Рое було також розташування будівлі хмарочоса не на загальній лінії забудови, а вглибині кварталу, де з'являлося місце для майдану з водограєм.

Як і раніше, Міс ван дер Рое адаптував винайдену для офісних хмарочосів ідею до житлового будинку. Житлові хмарочоси суттєво відрізнялися від традиційних цегляних будов геометричністю та просторовістю. У Чикаго це Лейк-Шор-Драйв 860/880 (1951), у Детроїті – Лафйет-Тауер (1963).

Останньою великою роботою Міс ван дер Рое стала будівля Нової національної галереї в Західному Берліні. Побудована 1968 р., вона являла собою велику відкриту дворівневу споруду, де на нижньому поверсі була розташована експозиція скульптур та адміністративні приміщення, на верхньому – головний виставковий зал. Реалізація ідеї «універсального простору» полягала у розташуванні на гранітній плиті (105 × 110 м), яка вирівнювала спадистість берегу Ландвер-каналу, павільйону зі сталі. Довжина кожної зі сторін квадрату над спорудою становила 64,8 м. З кожного боку покрівля утримувалася двома сталевими колонами у вигляді античного подіумного храму, завдяки чому головний зал виглядав велично-монументально, класицистично. Прихований класицизм архітектурного задуму Нової національної галереї був зумовлений дотриманням М. ван дер Рое традицій, втілених в будівлях Старого музею і Старої національної галереї К.Ф. Шинкелем.

Варто також наголосити, що зворотною стороною «радикалізму» Міс ван дер Рое було те, що у гонитві за геометризацією простору він, всупереч тезі «функція визначає форму», нехтував побутовими вимогами. Цілком скляні стіни створювали надлишкову інсоляцію, а забудовані однаковими блоками квартали являли архітектурну одноманітність. Зосередившись на геометрії форми, наближеної до повної абстракції, він не залишив місця для її подальшого розвитку.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи творчість Міс ван дер Рое, треба підкреслити, що в роки соціальних потреб та економічної скрути він шукав нові типи споруд, нові форми, нові концепції. Проєкти будинків – цегляного і залізобетонного, розроблені Міс ван дер Рое, безцінні для розвитку сучасної архітектури. У спорудах він зумів передати мінливий характер часу. Ідеї М. ван дер Рое, його стиль, належать окремому архітектурному напрямку.

Попри те, що стиль ван дер Рое зійшов з історичної арени, поступившись новаціям постмодернізму, головна тема його творчості, полягала у пошуках відповіді на питання, що таке архітектура і в чому її головне завдання. Ці питання залишаються актуальними донині.

ЛІТЕРАТУРА

1. Riley T. The International Style: Exhibition 15 and The Museum of Modern Art. New York: Rizzoli, 1992. 224 p.
2. Відео: Мис ван дер Роє / философия архитектуры – Дизайнеры 2022. URL: <https://ru.vo-design.net/ludwig-mies-van-der-536>

МЬКХАЙЛОВА Р., ВЬШНЕВСКА О., РЫШКЕВЬУЧ Н.

PECULIARITIES OF STUDYING THE LECTURE TOPIC "ARCHITECTURAL CREATIVITY OF MISS VAN DER ROE" BY STUDENTS OF INTERIOR DESIGN

Creativity of Ludwig Miss van der Rohe – one of the famous architect of the twentieth century is analyzed. The samples created by the architect remain classics of architecture and it is the important material for mastering the basics of interior designer profession.

Keywords: *design, architecture styles, international style.*